

CAPITOLUL III

MONOGRAFII

OPERA LUI CONSTANTIN NONEA O MONOGRAFIE ARTISTICĂ

A SATULUI NATAL, ȘCHEIA

Șcheia , " floarea satelor de pe valea Stavnicului" este un sat vechi întemeiat cu acest nume, după legendă, din vremea Voievodului Vasile Lupu și stă așezat sub coasta Pojorăștilor cu fața spre soare amiază ca să poată privi spre Poarta Țării, spre Jitărie, spre Țintirim și spre șesul Stavnicului ce se pierde în zare ocolind Dealul Holmului.

Bătrânii spun că „ hăt înainte vreme pe aceste meleaguri ar fi fost ca fire codri de nepătruns”. Dar ferindu-se oarecum Voievodul Vasile Lupu de puhoiul liftelor din răsărit, mândrețea de domnitor s-ar fi aciuit cu ai săi curteni pe valea Pojorăștilor, într-o poiană, odihnindu-și mădularele trudite și mai scuturându-și cele necazuri. Umbra răcoroasă, liniștea codrilor și mai cu seamă puterea rugăciunii ar fi întărit Voievodului și prinzând mult curaj s-a repezit de istov asupra vrăjmașilor de i-a hăcuț în bătaie nu altceva. Ca semn al acestei izbândiri a dat poruncă să se ridice o bisericuță de lemn în poiana din codrii Pojorăștilor. „ Odată lăcașul dumnezeesc înălțat spre cer, s-au strâns în juru-i închinători cum se strâng puii de lăstun sub streșina casei. Și iaca așa s-a croit cârdul caselor una după alta în jurul Sfântului Altar”.

Aceasta-i legenda înserată de Constantin Nonea, povestitor plin de farmec și de talent ridicat spre lumină de pe aceste plaiuri la început de veac. Alți bătrâni deapănă o altă poveste legată de aceste locuri.

Cazacii lui Hmelnițki au dat năvală în Moldova pe la 1650, supărați nevoie mare căci nici Vodă Lupu, nici vreo una din frumoasele lui jupânițe n-au vrut să dea ascultare cererii în căsătorie a fiului acestuia, un tânăr aprig, „ vrednic și viteaz în luptă, dar foarte urât la chip”. Ca urmare a năvălirii acestui puhoi răsăritean, Vodă, împreună cu familia și o parte din curtenii apropiați s-au retras în aceste locuri, părăsind curtea domnească din Iași căci pe aici se întindeau codrii bătrâni ai Căpoteștilor legați cu cei ai Hadâmbului. Pe-aici au găsit ei la vreme de răstăpâște vremelnice adăpost, dar sigur.

Neputând sta fără lăcaș de închinăciune a poruncit Vodă să se dureze din lemnul pădurii, într-o poiană sub botul unui deal care se cheamă Humăria de sub poalele căruia se înfiripă un pârâiaș c-un firicel de apă pușină și domoală mânată necurmat spre Stavnic, o capelă , un altar sau o bisericuță. Mărturie stau și astăzi urmele de toaipă serise de îndemânarea harnicilor meșteri în grinzile din stejarii locului ce susțin altarul în care încă se mai slujește și acum. După trecerea vâltorii Vodă s-a întors la curtea domnească din Iași lăsând pe un anume Șcheianu, om de încredere de-al domniei sale să administreze locurile. Acesta și-a statornicit pe aici toată cîmota și cu timpul s-a constituit satul care i-a luat și numele. Incet, încet cătunele Basarabia, Căpotești, Hotcești, Pojorăști, despărțite de câte un pârâiaș se unesc, acunându-se în jurul

bisericuței de lemn care sta zburătăcită și cățărată semeț pe dealul Humăria, nu departe de Movila lui Faur, alt simbol al locurilor.

Deasupra dealului se întinde un podiș neted ca o masă, cu margini necuprinse de puterea ochilor, Muncelul. Drept la mijloc se ridică Movila lui Faur de strajă, dar care nu se vede din sat, doar dacă te urci pe muchia dealului. Această movilă nu a răsărit din cutremur, ci a fost „ridicată cu sudoare, oftat și zdrobire de oase de băștinașii acestor meleaguri” încă mult înainte de vremea Măriei Sale Ștefan cel Mare și Sfânt.

Peste coastele dealului și-au zidit case oamenii locului și povârnișurile apar acum brăzdate de grădini, vii și livezi. Fiindcă dealul e cam în loc, „mai mult în trepte”, hudițele satului sunt întortocheate și cu ocolișuri ca să se poată urca pe ele carele cu poverile toamnei adunate de pe lunca Stavnicului. Pentru urcat coasta dealului cu piciorul erau mai multe cărări, mai de-a dreptul. „Iaca, vă spun eu că Șcheia nu e un sat ca altul oarecarele. Mai întâi e așezat pe coasta unui deal, despre care spun învâțații că-i unul dintre acelea croite aproape de la întemeierea pământului”.

Așezarea asta întinsă pe câțiva kilometri pe sub coama dealului, cu case cocoțate pe povârnișuri și ponoare este brăzdată de patru pâraiașe. Două dintre ele cară cu hărnicie spre râmnicul lui Șendrea o apă tulbure, gălbuie și murdară, făcând din loc în loc niște smârcuri mlăștinoase în care hojma se bălăcesc cârduri de rațe și de găște. Din iazul Șendroaiei apa lor pleacă să se întâlnească mai în vale, tocmai jos, în șesul cel mare al Stavnicului, în balta lui Barabulă, cu celelalte pâraiașe din partea dinspre soare-apune a satului și pe care oamenii le mai numesc și Apa Târșului și Gârla lui Prisacaru, și care aduc apa izvorâtă de sub coama Muncelului, platoul neted și întins din jurul Movelei lui Faur. După ce umplu și balta lui Barabulă, în sfârșit, adunată toată, apa ce se scurge molcom din Muncelul Șcheii spre bahna Stavnicului dintre dealul Holmului și al Crăcănatei se strecoară șerpuit în Stavnic, mai sus de podul lui moș Ghilan Barabulă. De o parte și de cealaltă a pâraiașelor ponoarele sunt presărate cu vii și copaci roditori ca o sprânceană verde pe sub care privesc vesele spre soare –răsare căsuțele cu albeața omătului. Spre orizont, perdeaua de apă se stinge în întunecimea unor huceaguri năpădite de țăhloacă și tufani unde își au adăpost și slobozenie „ iepurii, vulpile și bursucii”.

Casele sunt mici, din pământ cu nuiete, lipite cu humă și văruite, cu prispă în față, cu acoperișul fuguiat din stuf sau din paie înegrite de fum și de stirigie. În interior au o încăpere, dacă nu două despărțite de o tindă, dar în toate casele se află cuptorul care ocupă o bună parte din locuință căci pe el își au locul de dormit mulți din cei ai casei. Lucrurile se atârnă de grindă, iar zestrea e orânduită în clituri pe sipete sau la capetele laițelor pe care dorm cei ai casei mai ales pe timp de iarnă, căci vara dorm și pe prispă, dar și prin podul șurii.

Gospodăriile sunt întemeiate ca la vechile obștii răzeșești ce voiau să aibă traiul îndestulat cu de toate și asta le dădea un soi de demnitate și independență. Mai în fiecare gospodărie mai răsărită erau stupi, râmnice cu pește, armă de vânătoare, grădini cu poame, vii, aveau pădure în Valea Rea, la Pisc, la Urșița sau la Pănoasa, suhat pentru oi și pentru vite pe Faur sau în Prisacă, locuri pentru arătură la Fântâna Vătafului sau la Movilă, șesuri pentru adunat fân la Stavnic sau la Găunoasa, pe Duerătoare.

Oamenii din partea locului, „fărani din tată-n fiu” s-au învățat să nu doarmă mai mult de cinci ceasuri pe noapte” căci sunt înfrățiți cu munca de pe ogoarele lor sau cu cea de pe moșiile mai marilor zilei. Noaptea li se par atât de scurte încât” n-au timp să

simtă pișcatul puricilor, așa-s de vlăguși”. Rostul muncii țăranilor de pe aceste locuri se învață de timpuriu, din fragedă pruncie, chiar dacă mai „cocea când și când la călcâi vreo trântitură”, sau tălpile de la picioare „ se îngroșau mai dihai ca pingelele” și crăpau de credeai că au zimți. Asta o vedeau de mici și se și moșteneau. Meșteșugul plugului nu se învăța „ jucând poarca”. „ D-apoi prășitul,cositul, seceratul,treeratul, dezghiocatul și câte alte treburi de unde să le deprinzi altcum decât de la părinți?”

Începând de prin postul Sâmpetrului , când se isprăvea cu prășitul că nu se mai vedea cârlanul din popușoi iar secerișul și coasa băteau la ușă oamenii făceau chirie, cărcăușie. Cărau lemne din pădure de la Mironeasa sau de la Hadâmbu la gară la Scânteia și mai încropeau câțiva gologani să-și mai astâmpre cele nevoi. Drumul spre pădure îl făceau pe scurtătură, prin Găunoasa, treceau prin Ciuroaia, suiau pe la Hadâmbu și coborau taman la Brustureți sau la Pănoasa unde tocmeau stivele cu lemne pe care le duceau la Scânteia la gară, urcând anevoie dealurile de la Raclaru și de la Prisacă, nu de puține ori fără mari necazuri care să-i învețe a prețui vitele de muncă, să le considere ca membri ai familiei.

O parte din săteni, nu mulți la număr, roboteau în pietrăriile din Dealul Florești sau Zupăița de unde scoteau piatră din care ciopleau treuci, stâlpi de garduri,scări pentru case, „chioșele”sau colaci pentru fântâni, iar din bucățile răzlețite „fârtaie” pe care le vindeau pe te miri ce pentru astuparea găurilor de pe șosele. Treucile erau cele mai căutate pentru așezarea lor la fântâni și ciușmele, dar și prin ogrăzi pentru apă la animale și păsări. Se mai întâmpla uneori să se surpe malurile și să-i prindă și să-i îngroape de vii pe unii dintre cei ce trudeau la spartul pietrei, nenorocindu-i „tocmai pe cei care țineau la pământ și nu pe cei care vânturau lumea. Blestemat îi pământul ista pentru unii oameni”. Dar asta nu-i înfricoșa, ci continuau să sape spre măruntaie, ba vara dormeau în coliba ridicată aproape de hruba din care scoteau piatra.

Iarna femeile torceau lâna ,cânepa și inul pregătite din vară, țeseau covoare, sumane,scoarțe, macaturi,lăicere,șătrânci,țoale și felurite pânzeturi din in, cânepă, bumbac sau din borangicul pregătit cu atâta trudă și migală și ordonau zestrea asta în clituri vârstate peste sipele sau la capetele laițelor de parcă erau într-o prăvălie.

Mai la toate casele era câte o droaie de copii. Țăranii își au socotelile lor. Copiii sunt de timpuriu mână bună de lucru. Ei intră de mici în acea diviziune a muncii în gospodărie și-și iau responsabilități importante: au grijă de animalele din curte când cei mai mari sunt plecați la muncile câmpului, pasc cârlanii și vitele sau le mână dis-de -- dimineață la cireada satului, le aduc seara acasă, îngrijesc de frații mai mici, merg cu merinde la cei plecați pe ogoare, ajută la treburile din gospodărie căci „este multă treabă la casa omului,n-ai timp nici să răsufli”.

În această baștină s-a rotunjit vreme „ ca de trei leaturi de om”vatra străbunilor având drept mărturie Poarta Țării, nu departe de cimitir:” Dar câte nu se pot adăugi și înflori de la un leat la altul? Ici un zămnic, ici un rămnic,dincolo temnic pentru siupină,toate roată în jurul casei cu două odăi și tindă la mijloc. Apoi într-un colț livada cu perji bărdaci, într-alta leasa pentru curechi, ca astfel omul trăitor să-și amintească mereu de vraja Raiului” ..

Aici lângă Jitărie își întemeiaseră Toader și Maranda Nonea „ cuib de sălășluire pentru ei și pentru rodul sângelui lor”, Petrache , care și el a înălțat casă pentru gloata-ii numeroasă. Bătrânul venise din Basarabia și a fost cămis la boierul Ganea care avea o moșie la Băcu, după care s-a statornicit la Șcheia fiind împroprietarit de Vodă Cuza cu

In semn de cinstitie
si dragoste pe care
parintele Ficar Nouca
nicu Arhieresti binacurau
tari o oferă:

Mitropolitul
Sibului

4

dpuă fălcii de pământ, aici lângă Poarta Țărnii unde și-a orânduit gospodăria. Vatra gospodăriei lor stătea lipită de marginea satului ca un strat frumos rotunjit și năpădit de flori. Cele două fălcii de bătătură erau străjuite spre răsărit de livezile vecinilor, iar dinspre apus, de cele vreo sută și ceva de răchiți înșirate pe malul pârâului mălos ce-și ducea puținătatea apei pe sub podul lui Ștefan, tot la vale, spre iazul lui Șendrea. În jurul casei era ograda în care aveau loc să zburde laolaltă droaia de copii și cârdurile de orătării de tot soiul. Era largă ograda de se putea întoarce în voie carul încărcat cu fân în timpul verii când foșgăiau și orătăriile; iarna era pustie căci doar două cărări rupeau troianul, tăind-o de-acurmezișul spre fântână: "una plecând de la ușa casei, cealaltă de la porțița ocolului". În poartă, aproape de malul pârâului era o căsoaie cu o singură odaie care slujea vara de bucătărie iar iarna adăpostea știubeiele cu fasole, "scrijele și perje uscate", murături și curechi murat și alte merinde. În podul căsoaiei se găsea o adevărată magazie de unelte de muncă: coasă, toporiște, orcițe, resteie, bolfeie, seceri, sape, hârlețe, țăpoaie, furci, otice, fiare de plug, lanțuri și multe alte nimicuri ce-s „tare mari când nevoia te strânge de curea”.

În mijlocul furnicarului de vietăți din ogradă sta bunica Maranda. Era o „femeie adusă de spate ca o cociorvă”, uscată și cu fața încrețită ca „zbârciturile de la pungile cu baieră”, cu nasul ascuțit ca un plisc și cu gura „văduvită de dinți”. Purta pe cap totdeauna o gârmea albă cu care își ascundea cele două gățe groase, iar uneori mai puneă și un bariz pe care îl înoda sub bărbie. În picioare purta târlci împlețiți și tâlpuiți. „Cămeșă de in, cu bete la gât, un ilic pe deasupra, o fustă creață de jur împrejur și bârneață lungă și îngustă ce-i încingea mijlocul — acestea erau hainele ei.” Vedeă uliul în înaltul cerului și vâra ața în ac cu mare ușurință. Mergea repede și fără băț în mână încât o găseai când ici, când colo „de credeai că are roate la picioare”.

Toader Nonea, bunicul, era un om spătos, cu ciolane groase și noduroase, cu ochii albaștri și fără fund, cu fruntea lată, cu părul alb gălbui care îi acoperea ceafa și umerii „ca o cumună de mătășă”. Avea niște mustăți sure, groase și lungi de-i atârnavu „ca niște smocuri de cânepă” și-i străjuiau o gură cu „buză cărnoasă de culoarea merișoarelor”. Purta cămașă de in, izmene și o bîrneață cu franjuri, în picioare opinci din piele de porc cu gurgui răsfrânt și nojițe negre, iar pe cap totdeauna căciulă. Mergea drept ca lumânarea, mereu bombănind ceva, vorbea singur sau cânta, oricând găsindu-și treabă prin vie sau prin livadă. Îi plăceau copiii și mereu intra în jocurile lor râzând în hohote.

Amândoi nu prea vorbeau. Treceau unul încolo, altul încoace și-și vedeau de treabă, mai nimica toată. Uneori o mai înțepa cu vorba pe bunica, însă ea nu-i răspundea, își căuta de ale ei.

Casa lor era mică, cu ferestre mici, cu două ochiuri, iar pe prichiciuri câte un gavanoș cu mușcate. În odaie era întuneric. Vara ușile la odaie și tindă erau deschise. Pe laiță sta întinsă cațaveica bunicii pe care mai trăgea nepotul câte un pui de somn adânc „ca la mama lui”.

Și-aici, în casa bunicilor, s-au cunoscut mai toate obiceiurile, datinile, credințele și leacurile pe care toți le cunoșteau și în mare parte erau încrezători în ele. De aici s-a știut că atunci când dai de un șarpe, ca să nu-l sperii, strigi din toată puterea „oom!” nu șarpe, ca nu cumva „lighioaia să se vadă descoperită și să se ascundă”. De Anul Nou mai greu acceptă sătenii ceva nou în tradițiile lor. De aceea Petrache Nonea, ca un fel de Ștefan a Petrii Ciubotariul din Humulești mai comentează în felul său: „Iaca,

eu fost-am cândva ca voi, dar nu mi-a trecut prin cap să izvodesc alte născociri, decât doar să trăiesc pe cele apucate de la părinți și bunici. Aveți buhai, plugușor, irozi, capră, urs și țurcă. Ce umblați cu snoave de codru, ca de-o pildă, banda lui Jiamu?"

Și uite-așa, școlar fiind, viitorul scriitor află întâi de la bunici, căci bunicul i-a „dat ghes și i-a zis că e frumos ce face”, cu toate că tot el îl învățase să umble la Crăciun cu steaua, la Anul Nou cu uratul și semănatul după datină.

Sau dacă se vâna ori se prindea vreun lup, care mai de care veneau să ia din această jivină câte ceva, căci era „de leac”, de tot felul „de izvodiri femeiești”. Până seara nu mai rămânea nici fărâmbă din oasele bietului lup. Veneau femeile pe capete și luau fiecare câte un osicior, „ba pentru orbaș, ba pentru lingoare, ba pentru îmbunarea bărbatului”. Până și găstereața i-a luat-o una ca „să-și facă de ursită”. Sau pielea de țâstar e bună de durere de șale, și-atunci, Costăchel, spre hazul fraților și surorilor devine doctorul familiei, căci vrea să-l vindece pe tatăl său care se plângea mereu de durerea de șale. Tot de la bunici știe și leacul pentru gâlci: „o legătoare de mămăligă și sare și să vezi cum se duc gâlcile pe apa sâmbetei!”.

De la mătușa Varvara, o vecină „află cum se oblojesc rănilor cu „o cingătoare pe care pui cenușă cernută” și cu care se leagă rana. Tot așa, la rănilor de la picioare se presoară niște „colb și pace bună”, nu moare nimeni „nici de trântitură și nici din cauza la nu știu ce zgaibă”.

D -apoi când și-a cântat cucul greșit, adică în spate, așa cum i-a cântat țatei Casandra cea tomnatică „este de rău, adică rămâi nemărtată”, ca și dânsa, sau așa cum i-a prezis ea lui Costăchel: „tot cioban ai să rămâi chiar dacă ai avea un frate mai mic”; numai că dacă fata este harnică și frumoasă se mărită și iarna, în câșlegi, când cucul e plecat în țări străine, mai călduroase. Sau că flăcăii nu prea se însoară cu fete din alte sate ca să nu dea „hulpe”, căci obiceiul acesta dă naștere de multe ori la drame, așa cum a trăit-o moș Ghilan Barabulă.

În jurul casei bunicilor sunt căsuțele unor văduve, căci era după război și acesta lăsase urme adânci în sat. Ele aveau treburile și obiceiurile lor: potriveau focul la oalele cu sarmale pentru mesele mari, la nunți, praznice și panaghii, vegheau femeile lehuze și se bucurau de rodul vieții pe care „nu l-au purtat decât cu mare zgârcenie”, moșeau, lecuiau vătămătura cu ulcica, puneau „prahaghiță” peste buboaie, spărgeau gâlcile cu melesteul, le vindeau cu legători de mămăligă fierbinte cu sare, scoteau „coptura din trântitură cu turte de ceară”, tăiau buricul la copii, legau ciolanele rupte la oameni sau la animale în lopățele și multe altele. Dar cel mai bun leac pentru boala lui Costăchel l-a avut bădița Ion Tăutu: „Cum se însera, așeza balia în mijlocul casei, turna în ea apă clocotită din ceaul cel mare, peste un strat de floare de fân. Scotea o capră de la pat și o puneă peste balie. Pe capră îl așeza pe gogit ca pe un tron, cu picioarele pe marginea baliei. Deasupra peste el și peste balie arunca țolul cel mare pe care se bat fasolele. Ieșea un abur și o mireasmă de fîn de strănuta mai avan ca pisicile când dau de fum.” Și făcându-l sănătos, în seara de Sfântul Andrei, înzdrăvenit, a uns ușorii de la ușă cu usturoi, după obicei, ca să „nu se apropie strigoii”.

De fapt aici i-a fost casa natală, o așezare mitizată în care se trăia după filozofia locului, ascultând de datini, de eresuri, cu o civilizație străveche. Semnele acestei civilizații au rămas la început de veac în râșniță, în jolfă, covasă, mălai cu bostan, purul cu mămăligă, braga și bulgurul, nu numai în datini, credințe și obiceiuri neschimbate de vreme. Aceste mâncăruri simple și la îndemâna tuturor dau semn că pe aici nu „

bunătașile de îmbuibat”, ci „munca și omenia țineau loc de tată și mamă” și că pe aici pe la Șcheia, toate-s cu rânduială: ”hora-i horă, cinstea-i cinste, iar cine vine pe la noi minte are să nu mai plece de atâta veselie”.

Dar un sat fără bătrâni e „ca o țahlă fără seminceri”, ca o șosea fără borne indicatoare. Așa că pe la acea vreme viețuiau și megieșii, oameni bătrâni, care au marcat cumva evoluția viitorului scriitor. Printre puținele bătrâne ale satului se număra și mătușa Catrina lui Moș Dumitru, poreclit Minciună. Ea avea multe guri de hrănit, însă totdeauna primea cu bucurie și pe alții. Casa mătușii Catrina, văduva care își „creștea copiii cu rușine și respect de oameni” era așezată pe un tăpșan, dincolo, pe malul celălalt, umbrit de răchiți și despărțit de un pod mare cât o cetate. La drept vorbind, casa mătușii Catrina nu era decât o cocioabă cu două încăperi: o tindă ce adăpostea o râșniță, un cuptor și o odăiță cu un pat și două laițe. Dinspre tindă, lângă perete era așezată soba, „ca un urs legat de țâțâna ușii”. Cu alte cuvinte, patul, cele două laițe și soba strâmtau așa de mult odaia că de-abia mai rămânea loc pentru putina cu borș și căldarea cu apă. Odaia de locuit era însă tare curată.

Soțul ei, Moș Dumitru mai mult ședea în piatrărie decât pe-acasă. Ba vara dormea în coliba de lângă hruba de unde scotea piatră. El nu avea pământ, decât doar grădina din jurul casei și de aceea își agonisea traiul din scosul și cioplitul pietrei din dealul Pojorăștilor. Numai că odată” când s-a dezvelit o stâncă de piatră s-a năruit un mal peste el. De unde să cunoască el măruntaiele pământului? Un izvor ascuns a ajutat malul să se hâiască pe nesimțite și să lunece pe stâncă fără să prindă de veste Moș Dumitru”.

...Și a fost înmormântat Moș Dumitru „într-o groapă boltită, zidită din chioșele” de către pietrarii „pârliți de soare”, cu palme mari „ca niște scatoalce, bătătorite și crăpate” fără să „scoată unul o lacrimă”, însă așa de aspri la chipuri „că nu te puteai uita la dânșii”.

Ceva mai încolo era casa mătușii Varvara, altă vădană care trăia câștigându-și pâinea din ascuțișul acului. Casa ei avea acoperișul din paie „afumate de la ursoaica din pod”. Din cauza aceasta casa bătrânei semăna cu o căpiță de fân vechi, putrezit de câțiva ani, lăsat în voia soartei, în mijlocul bahnei inundată de puhoai. Lângă casă avea o poiată ca o colibă. Era împrejmuțată cu lozie, lipiță cu lut și feșuită cu baligă. Avea o portiță cu vârtaj. Ziua portița sta dată în lături și se sprijinea într-o crăcană, să intre lumina soarelui și aer. Aici își avea sălașul capra, a treia vietate din gospodăria mătușii Varvara, a doua fiind „mâța cea tărcată, cu urechile jupuite ca ale liliacului”.

Grădinile acestor văduve erau numai cu numele. Erau un ogor ca toate ogoarele. Un gard de cătină ce creștea singură în partea dinspre miazănoapte, încolo, grădina da în țarnă.

Dar pe cât erau căsuțele de ponosite pe dinafară pe-atât erau de curate pe dinăuntru. La mătușa Varvara în tindă era o laiță cât peretele de lungă, iar la capătul ei un dulap. În odaie, pe jos era dușumea din scândură groasă de stejar tăiată la trașcă.

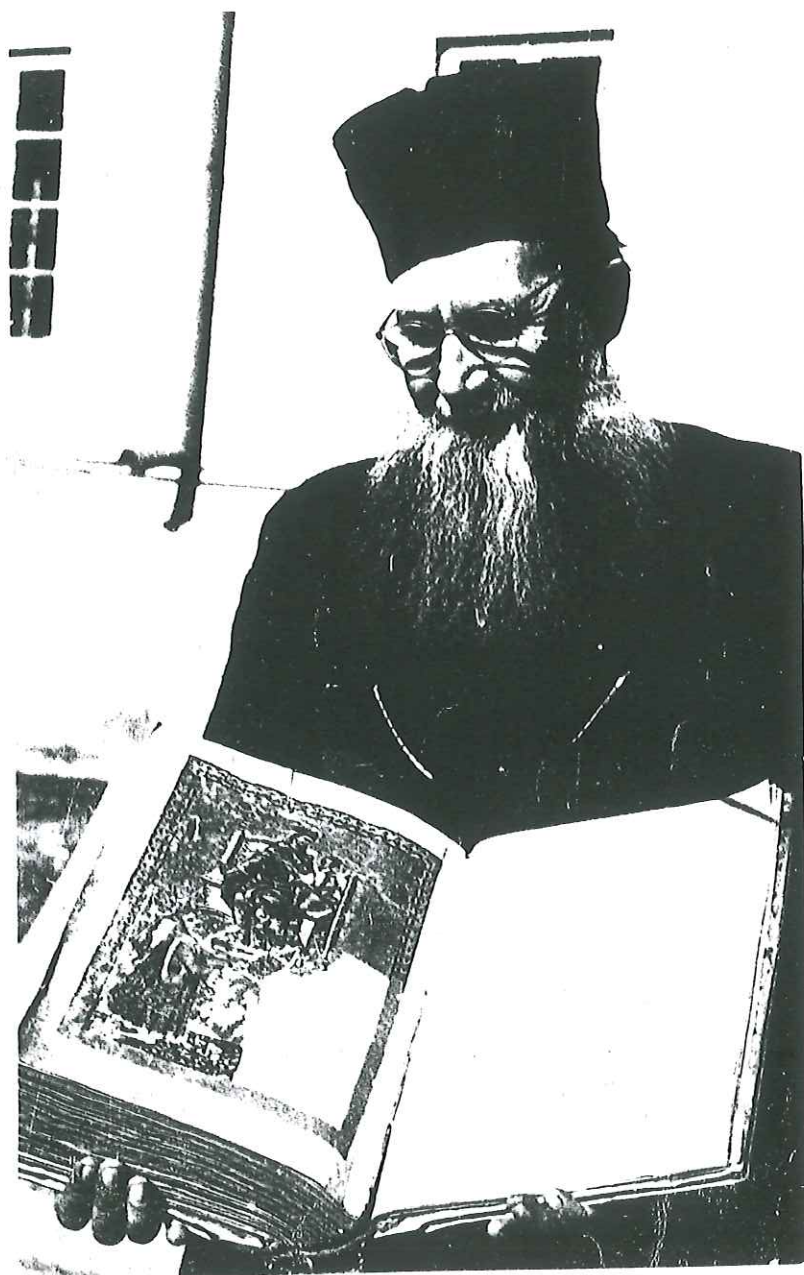
În Șcheia, la acel văleat era numai o singură școală cu o singură sală de învățat pentru cele cinci clase care se perindau de dimineață până seara. Din sat nu se ridicase încă vreunul care ”să aibă alt atestat decât acela de curs primar”. Un singur băiat ajunsese picher, iar ”două fete moașe de plasă”. Aceștia erau plecați în lume și gustul pentru „o școală mai înaltă” nu prinsese rădăcini în mijlocul tineretului. Băieții

așteptau cătănia” să-i pună în legătură cu școala lumii” ,iar fetele măritatului.” Iată singurele școli ce întregeau cursul primar”.

În adevăr, la Jitărie, acolo unde s-a născut era și casa bunicilor în care parcă se ascundea ceva din lumea basmelor.

Pe aceste locuri și între acești oameni văzu lumina zilei în zorii lui întâi martie 1902 cel de-al unsprezecilea copil născut în casa lui Petrache și a Smarandei Nonea, fiind cel de-al șaptelea copil rămas în viață în această numeroasă familie, și, se va numi Constantin, va fi botezat în biserica ctitorită de Voievodul Vasile Lupu având ca naș pe învățătorul Nicolae Bălăuță și va fi dezmiardat de bunici cu numele de Costăchel.

M. Nastasă, „ Cântec despre frumusețe”,partea II, Șcheia , 2003, pag. 5_12.

M. EMINESCU ȘI ȘCOALA DE LA ȘCHEIA

Primele documente despre învățătura de carte în Șcheia au parvenit din bătrâni și vorbesc despre un dascăl pisalt, anume Iancu Buznea care acasă la el a învățat să deslușească slovele bisericesti și dascălia pe câțiva. Dintre aceștia, puțini la număr, i-a continuat preocupările unul numit Chirilă Dascălu. Se poate lesne înțelege că în preajma anilor 1860 erau puțini care știau carte în comună.

Adevărata școală conform Legii de la 1864 a Domnitorului Al. I. Cuza s-a început la Șcheia în 1872 într-o casă mică, „ cu trei ferestre cât o palmă”. „Cel dintâi învățător a fost Dimitrie (Mitriță) Nebunelea, care a stat până în 1875, când murind, școala s-a închis stând așa până în anul 1877, fiind suplinită din când în când de preotul Al Popovici „.

Aceste date le notază la 1905 învățătorul Nicolae Bălăuță în raportul său către revizorul județului Vaslui.

Este cunoscut faptul că Mihai Eminescu a îndeplinit funcția de revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui în anul școlar 1875__1876, prilej cu care îl descoperă pe neprețuitul povestitor din Humulești în persoana învățătorului Ion Creangă la o școlică din Păcurari. E interesant de aflat că poetul M. Eminescu, în calitatea sa de revizor școlar a vizitat școala din Șcheia de două ori lăsând note de constatare care pun în lumină realitatea din acea vreme.

Astfel în raportul din 28 august 1875 către Minister, ca urmare a inspecției făcute în școlile din plasa Funduri a județului Vaslui (făcea parte și Șcheia ca sat component al comunei Drăgușeni la acea dată, n.n.), va nota: „ În vedere că tabloul pentru reorganizarea școlilor rurale din județul Vaslui format de d-l prefect și din d-l deputat Bastaki (prefectul Râșcanu și deputatul Bastaki aveau amândoi moșii în zona Drăgușeni, n.n.) îndeplinește numai în mod formal intențiile ordinului domniei voastre și fiindcă această chestiune mi-a părut mai importantă decât asistența mea la conferințele învățătoarești, l-am rugat pe d-l. Hrisoscoleu, directorul școlii primare din Vaslui ca să mă înlocuiască de la 10 __ 28 august, iar în vremea aceasta eu însumi am inspectat aproape tot județul, vă ofer deocamdată că am vizitat următoarele cătune: Drăgușeni, Șcheia, Frenciugi ... În urma cercetărilor făcute la fața locului am avut ocazia de a afla piedicile câte se pun învățământului primar, iar experiențele adunate le voi utiliza într-un tablou definitiv și după putință exact, care va cuprinde tot materialul trebuincios. Când voi avea onoarea a-l aduce cunoștinței domniei voastre el va putea servi la reorganizarea școlilor din acest județ.” (Gh. Ungureanu—Eminescu în documente de familie, pag. 334)

La 5 septembrie 1875, într-un raport către Ministrul Instrucțiunilor Publice revizorul M. Eminescu face referiri concrete la situația școlii din Șcheia:

„ Școala de la Șcheia stă închisă fără autorizația nimămuia și fără ca învățătorul de acolo, Nebunelea Dumitru, să fi fost destituit de către cineva. Cauza e că revizorul Gorgos referase ministrului că frecvența este mică, învățătorul neglijent, și, cu toate acestea primăria locală nu-i refuză a-i viza statele de prezență, încât primea și din casa statului și din cea a comunei retribuțiunea sa fără o compensație echivalentă din partea-i... (cazul Dumeștii însă ne învață că primăriile sunt adesea mai mult de vină decât

învățătorii și că aceștia din urmă, atârând în atâtea privințe de primari și negăsind nicăieri un apărător a cărui putere să fie de ajuns împotriva micilor tirani ai comunelor, intră adesea de nevoie în complicitate cu aceștia, ca să nu fie siliți a ieși din sat). Ministerul Instrucției Publice a orânduit o cercetare în această privință și pedepsirea celor culpabili. Ordinul relativ la aceasta se află la Prefectura Vaslui. Prefectul din parte-i a comunicat acest ordin mai departe care s-a înfundat însă în comună, de unde n-a mai venit nici un răspuns, căci soarta mai tuturor hârtiilor care nu ating precepția, muncile agricole sau prestații în natură este de a fi puse ad acta, cu rezoluția „se va urma întocmai”. Totodată primăria sa poate și hotărât de a permuta școala de la Șcheia la Drăgușeni și a pune învățătoriu pe un individ Haud, care nu posedă nici măcar 4 clase primare. Cât despre învățătorul Nebunelea Dimitrie, acesta a absolvit cursul normal din Iași cu media generală 8,64, iar testimoniul său e din 10 iunie și poartă numărul 151 „ (M. Eminescu __ Scrieri pedagogice)

Din cele notate de M. Eminescu e ușor de observat că școala de la Șcheia a funcționat într-un local impropriu și cu niște condiții departe de a fi satisfăcătoare. Învățătorul Nebunelea, deși bine pregătit, o fire probabil mai aprigă, a intrat în conflict cu autoritățile ce se aflau pe atunci în Drăgușeni și erau interesate să mute școala în satul lor, nu să asigure condiții materiale școlii din Șcheia. Aceasta îl determină pe învățătorul Nebunelea să poarte arhiva cu dânsul, lipsindu-i mobilierul, așa cum va reeși din alte documente.

Având în vedere exactitatea datelor pe care le notează Eminescu în raportul său putem înțelege că poetul stătuse personal de vorbă cu învățătorul Nebunelea și-i ascultase cu atenție păsul. Primăria de la Drăgușeni voia să mute școala din Șcheia și să pună ca învățător pe acel individ care nici măcar patru clase primare nu avea, dar care era rudă de a primarului. Cert este că Eminescu sesizează această mașinație a „micilor tirani ai comunelor” și cu motive pedagogice temeinice va clarifica lucrurile. Astfel, mărturie pentru ființarea școlii de la Șcheia stau și alte adrese ale lui Eminescu din anii 1875__ 1876:

„Domnule Ministru,

Consiliile comunale dispun adesea mutarea școalelor din loc în loc, sau pe motivul că așa zisul centru al comunei care mai adesea nu-i centru, trebuie să se bucure de această favoare, sau după alte motive ale căror izvor nu e atât de greu pe cât pare și folositor de a cerceta.

De aceea vă rog de a ordona expres și fără excepție acestor onorate corpuri județene și comunale de a lăsa școalele la locul lor și de a cere pentru orice permutare proiectată avizul revizorului școlar” (M. Eminescu __ Raport privind abuzurile primarilor, 16 XII 1875, Iași).

Problema menținerii școlii de la Șcheia o pune mai răspicat într-un raport din martie 1876: „La ordinul domniei voastre nr.1805 din 05. 03. a.c. privitor la școala din cătuna Șcheia comuna Drăgușeni, județul Vaslui am onoarea a răspunde:

Deja cu tabloul de organizare a școalelor din județul Vaslui alăturat de raportul nr. 212 din 05. 09. 1875 și anume anexa D am avut onoarea a vă expune împrejurările școlii din Șcheia și că primăria hotărâse a se permuta școala și a se numi un învățător de la sine. Vizitând această comună, n-am crezut că poate rezulta vreun folos din permutarea acelei școli dintr-o cătună în alta, de aceea, în interesul stabilității și pentru a nu se schimba în fiecare an circumscripția naturală a unei școli, am ordonat

învățătorilor de a rezista la orice permutare hotărâtă numai de comună și a aștepta în această privire totdeauna dezlegarea Onoratului Ministeriu, căci nu este decât prea natural că mutându-se școala la o depărtare de o oră, mulți din copiii care începuseră să nu mai urmeze studiile și școalele să fie osândite la o muncă de Sisif, la vecinice începuturi, la un învățământ fără de continuitate.

De aceea cred, că în cazul prezent, că e de demnitatea administrației centrale a statului de a ordona deschiderea școlii în localitatea hotărâtă odată, anume Șcheia, puindu-se în vedere comunei că ea poate deschide o școală și în comuna Drăgușeni cu 180 contribuabili sau cu spese proprii, sau cerând ajutor de la stat.

Înapoiesc totodată raportul respectiv Prefecturii de Vaslui” (Gh. Ungureanu — Eminescu în documente de familie, pag. 385).

Ca urmare a intervenției hotărâte și bine documentate a lui Eminescu, Consiliul permanent făcea cunoscută hotărârea de nestrămutare a școlii din Șcheia prin adresa din martie 1875: „Aviz

Pentru motivele arătate de d-l revizor al județelor Iași și Vaslui, consiliul este de opinie a se scrie prefectului județului Vaslui că școala din Șcheia să rămână tot aici; cât pentru comuna Drăgușeni, dacă locuitorii voiesc a avea școală, pot să înființeze pe spesele comunei”.

Așadar după moartea învățătorului D. Nebunlea școala de la Șcheia nu mai funcționează un timp, însă rămâne în evidențele revizoratului Vaslui. Întreruperea activității școlii de la Șcheia a făcut ca și rezultatele ei să apară mai târziu. Astfel, primul absolvent, Crețu Alexandru, cunoscut în Șcheia ca dascălul Alecu Crețu, apare la 1880, iar prima absolventă, Leibovici Clara, apare în anul 1893, distingându-se printre cei 40 de școlari din cătunele Căpotești, Pojorăști, Căuești, Găunoasa, Ciuroaia, Cioca Boca.

Rev. „ Movila lui Faur”, nr. 2. 2005, Șcheia, pag. 18.

BISERICA „SFÂNTUL M. Mc. GHEORGHE „

SCURT ISTORIC

În primăvara anului 1650, Bogdan Hmelnițki, hatmanul cazacilor ceru în căsătorie pentru fiul său Timuș, un tânăr „aprig și viteaz însă urât la chip”, pe fata Voievodului Vasile Lupu, domnița Ruxandra

Nemulțumit de această cutezanță, fie pentru că simțea un fel de vanitate a cazacului de a deveni rudă cu bogatul domn al Moldovei, fie că intuia gândul ascuns al lui Hmelnițki de a tinde la o alianță sau chiar scaunul Moldovei pentru fiul său, Vasile Lupu refuză această cerere. Refuzul îl supără pe înfumuratul Hmelnițki și va trimite în Moldova pe fiul său Timuș însoțit de „o sută de mii de nuntași” spre a-și ridica mireasa.

Tot în această perioadă au pătruns în Moldova hoardele tătarăști, cu acordul cazacului spre a-l sili pe Vodă să accepte cererea de încuscrire. Voievodul se vede silit să-și trimită familia la Cetatea Neamțului, să o știe în siguranță, iar el s-a mutat din Iași „în niște poieni, în codrul Căpoteștilor și s-a așezat acolo cu curtea”.

Tătarii și cazacii au făcut mare blăstămăție în Iași. Vodă Vasile Lupu, pus în fața acestei situații e nevoit să dea fata lui Timuș, iar acesta își va retrage trupele din Moldova.

Locul din codrii Căpoteștilor unde s-a refugiat Vasile Lupu se află pe versantul vestic al Dealului Humăria, aici unde în 1650 a ctitorit o bisericuță din lemn despre care Nicolae Iorga nota:

„La Șcheia, în ținutul Vasluiului, se vede și astăzi pe o înălțime o bisericuță de lemn în care se slujește încă; e făcută trainic din stejar vechi. Odată a fost până la acest sat codru cel mare al Căpoteștilor, și Vasile Lupu, Domnul Moldovei, gonit de cazaci și tătari, cari străbăteau țara în toate părțile, s-a ascuns în desiș de copaci, în anul 1650 și a stat acolo multă vreme, pe când Doamna lui se închisese în Cetatea Neamțului. Domnul însă n-a putut să petreacă atâtea zile fără slujbă dumnezeiască, și de aceea s-a încheiat în pripă o biserică de lemn, cari a rămas pe urmă pentru săteni; dar pomelnicul începe cu numele lui Vasile Vodă.

Meșterul s-a îndreptat în toate după clădirile de piatră și a pus astfel brâie de lemn cioplit, ca și colacele de la celelalte biserici, iar, la ferești, în locul pietrei lustruite, a așezat un cadru de stejar bine netezit. O lucrare ca aceasta, dacă s-ar drege ici și colo, ar putea să mai țină o sută de ani.” (Istoria Bisericii Românești).

Tot din acea perioadă datează și casa de mai jos de biserică, la vreo sută de metri, deoarece în construcția ei sunt aceleași elemente ca la biserică: lemnul cioplit din bardă sau toaipă, urme ce se văd și astăzi pe stâlpii altarului bisericii și grinzile casei cuie din lemn, sistemul de încheiere al lemnăriei, etc.

Domnitorul nu avea cum să stea sub cerul liber în perioada refugiului său. Casa e în formă de culă, în stilul anilor 1700 și a aparținut până în 1864 boierului Alecu Ciurea, după care a fost vândută în anul 1904 cocoanei Leca și fiului său Marcel, însă acesta, om nechibzuit, a pierdut-o la cărți împreună cu terenul din jur. A fost sechestrată și apoi cumpărată prin licitație de boierul Mihail Alexandrescu în anul 1924. Acesta o va lăsa fiicei sale Cornelia prin anii optzeci, iar aceasta neavând alți urmași a lăsat-o familiei Bujoreanu.

21/11/2005

În tradiția orală circulă legenda cum că Vodă Vasile Lupu, după ce a zidit biserica și s-a retras la Iași a lăsat aici trei oșteni, Pahoni, Terente și Șcheianu să păzească biserica pentru a nu-i da foc dușmanii care mai umblau rătăciți pe aceste meleaguri după prădăciuni. Dintre aceștia, Șcheianu a avut 10 copii, ultimul dintre urmașii săi, Sturza Șcheianu, plecând din Șcheia la Borosești, comuna Scânteia în preajma anului 1870. De aici s-ar trage și numele satului Șcheia, sat atestat documentar sub numele de Pojorăști în 1443.

Se pare că adevărul este altul pentru că satul cu denumirea de Șchei sau Șcheai pe Stavnic este atestat într-un document din anul 1590, deci cu mult înainte de domnia lui Vasile Lupu. Este cert că și acest sat ca și Pojorăști, Hotcești, Căpotești erau niște cătune ce s-au unit ulterior sub denumirea comună de Șcheia.

Biserica are formă de navă prevăzută în interior cu trei cupole din lemn de stejar și brad, cu baza octogonală, fiind zugrăvită cu stele de bronz galben. Cel mai important obiect de inventar este catapeteasma, donată de Vasile Lupu. Aceasta prezintă sculptură în lemn de o oarecare valoare istorică și artistică, executată în anul ctitoriei de un meșter al cărui nume a rămas necunoscut. Este vopsită în stil neobizantin, însă se pare că a fost restaurată în decursul timpului pentru că se observă suprapuneri de culori deosebite, mai ales la ramele icoanelor.

Biserica nu este înzestrată cu obiecte prețioase și nici nu are un inventar bogat de obiecte de cult, dar posedă tot necesarul pentru desfășurarea slujbelor religioase. Dintre obiectele mai de valoare se remarcă icoanele proorocilor din catapeteasmă, care par a fi din perioada construcției, alte icoane pânză pe lemn din secolele XVIII și XIX, clopotul cu inscripția „Ghenar 27... Nastas Negre baș ceauș zavod Nijninogorod”, o cruce din lemn îmbrăcată în metal alb din 1851, cărți din veacul XVIII și XIX în slavonă și chirilică, o Evanghelie de la 1835, 12 Minee lunare din 1845 și altele.

În jurul bisericii se află cimitirul care ființează din aceeași perioadă. Aici se găsesc sculptate pe pietrele funerare mai vechi motive florale, zoomorfe, cosmice și biblice care au fost preluate de meșterii populari ai locului și sunt folosite și astăzi: rozete, flori, struguri, păsări, soarele și luna, Miorița, Adam și Eva, etc.

Biserica a fost reparată în 1886, 1912, 1934, 1965. În urma reparației din 1934 s-a adăugat bisericii o clopotniță din lemn de brad, iar piatra care fusese pusă în loc de dușumea a fost scoasă și cu ea s-a amenajat o alee de la intrarea în curtea bisericii până la intrarea în biserică. Pereții interiori și exteriori au fost pardosiți cu scândură de brad. Pentru susținerea pereților din afară s-au construit patru contrafișe din piatră de Florești, iar acoperișul din șindrilă a fost înlocuit cu tablă albă. Aceste reparații s-au făcut prin strădania preotului paroh Vasile Popa, protopop II de Vaslui care avea filie și Biserica Sfântul Dimitrie din Șcheia.

Alte reparații importante s-au făcut în anul 1965 prin susținerea financiară a I.P.S. Justinian, Mitropolitul Moldovei și Sucevei și vrednicia enoriașilor antrenați de P.C. pr. paroh Gheorghe Croitoru, care va reuși în 1974 să o electrifice, așa cum reușise în 1959 să o înscrie în circuitul cultural ca monument istoric.

Ultima reparație s-a făcut în anul 1999 prin grija și efortul financiar al scriitorului Ion Muscalu, un pătimaș îndrăgostit de istorie și de tot ce poartă semnificație istorică.

Prin grija meticuloasă a P.C. pr. paroh Gh. Croitoru la Biserica „Sfântul M. Mc. Gheorghe” s-a conservat o interesantă colecție de reviste (Mitropolia Moldovei și Sucevei, Biserica Ortodoxă Română, și altele) din perioada anilor 1949 — 1975.

Primul pomelnic al Bisericii , care începea cu Voievodul Vasile Lupu s-a pierdut așa cum s-au pierdut și alte documente care să ateste trecerea parohilor ce au slujit în această parohie de la începuturi, fiind cunoscute doar numele a câtorva, începând cu preotul Alexandru Popovici, Ștefan Ionescu, Ion Anghel, Popa Vasile, Gheorghe Serghie. Din 1946 la Biserica „Sfântul M.Mc.Gheorghe” până în 1991 va sluji P.C. pr. paroh Gheorghe Croitoru având ca dascăli pe Alecu Crețu, Ioan Lazăr, Neculai Palade, Dumitru Todescu și alții. Începând cu anul 1991 la această parohie slujește P.C. pr. paroh Burlacu Cătălin.

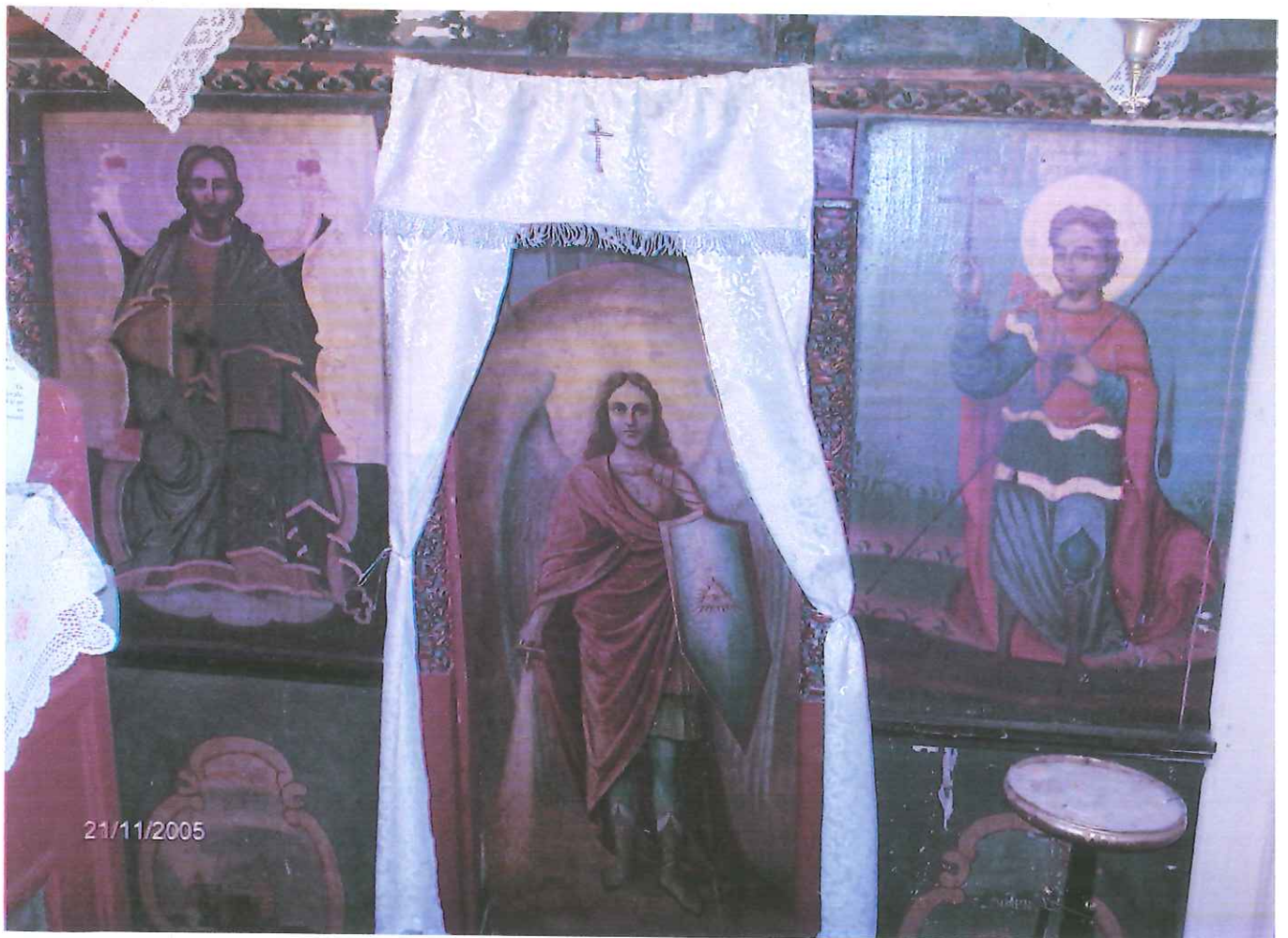
Biserica „Sfântul M. Mc.Gheorghe”, dacă nu impresionează prin valoarea artistică a podoabelor sale, atestă totuși o realitate istorică a acestor locuri pitorești, mai ales prin faptul că a strâns în jurul său această comunitate umană, ”ca pe puii de lăstun sub streșina casei”. Silueta ei de pe botul de deal al Humăriei, acea oază de liniște, de meditație și de atmosferă pioasă, e ascunsă acum de umbra copacilor seculari ce o înconjoară și pare o pasăre zburătăcită și cățărată semeț nu departe de Movila lui Faur, și ea un simbol al acestor meleaguri.

21/11/2005

BISERICA „SFÂNTUL M.Mc. DIMITRIE „ DIN ȘCHEIA

SCURT ISTORIC

Biserica cu hramul „ Sf. Mc. Dimitrie „ din Șcheia județul Iași a fost ridicată în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. La propunerea episcopiei Bisericii „Sf.Sava” din Iași s-a început construcția bisericii în 1860 și s-a terminat și sfințit în ziua de 18 ianuarie 1862 primind hramul „Sf. Atanasie și Chiril”, patriarhii Alexandriei. (1)

După declarațiile unor enoriași și din unele documente (2) aflăm că satul Șcheia a fost compus din mai multe cătune, ca Pojorăști, Căpotești, Hotcești, Bârnova, ultimul fiind locul unde se află astăzi biserica „Sf. Dimitrie”. Înainte de ridicarea acestei biserici, pentru enoriașii acestui sat servea ca lăcaș de cult biserica cu hramul „ Sf. M. Mc. Gheorghe” care a fost construită de către Domnitorul Moldovei, Vasile Lupu la 1650.

O legendă spune că în aceste locuri s-a adăpostit un grup de călugări alungați de către armata eterică pe la 1821. Aceștia au încercat să amenajeze un loc de rugăciune prin pădurile de pe dealurile Șcheiei, dar au eșuat. Unii dintre ei ar fi fost înmormântați pe actualul loc al bisericii, „Sf Dimitrie”. Cu timpul în acest loc s-a format un cimitir în care au fost înmormântați enoriașii din această parte a satului Șcheia. Astfel s-a simțit nevoia zidirii unui lăcaș de cult, în care să fie săvârșite toate serviciile pentru acești enoriași. Dovadă rămân acele pietre funerare cu inscripții ce străjuiesc în jurul bisericii cu o vechime de peste 150 de ani. (Cele mai vechi pietre funerare existente datează din anul 1868, n. n.)

Actuala biserică e posibil să fi fost construită pe locul unei vechi clopotnițe unde preoții suplینitori săvârșeau prohodul celor înmormântați. Abia în 1860 , Epitropia Bisericii „Sf Sava” din Iași a început construcția unui lăcaș de cult. La zidirea acestuia s-au folosit blocuri de piatră de Șcheia, așezate și fețuite cu măiestrie de meșteri italieni ce se aflau în acea perioadă în Iași. Biserica în formă de corabie cu o absidă la altar, clopotnița de piatră și acoperită cu șindrilă a fost finalizată și sfințită în 1862. La acea dată a primit, ca donație, din partea Bisericii „ Sf. Sava” din Iași actuala catepeteasmă a cărei pictură a fost restaurată în 1900.

Odată cu legea împroprietăririi țăranilor (3), Biserica a primit o suprafață de pământ de aproximativ 1 ha în partea de sud a satului și care mai târziu a fost destinată pentru cimitir. Din acel timp credincioșii au fost înmormântați în noul cimitir existent și astăzi. În urma unui cutremur biserica a fost reparată radical , în 1898. Cele mai multe modificări a suferit pridvorul, deasupra căruia a fost așezată clopotnița, tot din piatră. Această reparație a fost făcută „ cu cheltuiala comunei și a enoriașilor prin stăruința primarului Gh. Larie și a preotului Alexandru Popovici (4) și a episcopului Iacob Mardare (5).

De-a lungul timpului , Biserica a avut o serie de slujitori, însă dintre aceștia doar preotul Dimitriu Aurel este menționat ca paroh din noiembrie 1939 până în iulie 1976, ceilalți fiind doar trecători sau preoți parohi ai Bisericii „ Sf. M. Mc. Gheorghe”. Pe lângă preotul Alexandru Popovici vrednici de amintire sunt și preoții Ștefan Ionescu și Anghel Ioan, cel din urmă fiind înmormântat în actualul cimitir.

În timpul primului război mondial sunt amintiți preotul Seca și Petru Manole ca trecători însă după război parohia Sf. Gheorghe, numită Șcheia I a fost păstorită de P.C. pr. Popa Vasile pe atunci protopop II de Vaslui. În acel timp, parohia Sf. Dimitrie, numită Șcheia II era doar filie. Cu toate acestea pr. Vasile Popa și-a adus foarte mult contribuția la înfrumusețarea acestui lăcaș. Așa se face că în urma unui cutremur aduce multe modificări bisericii în 1925. Astfel, rezidește altarul cărui i-a lăsat o ușă pe latura de miazăzi și a asigurat rezistența bisericii prin legarea ei cu o centură de fier de jur împrejur pe sub cupolă. Clopotnița care era din piatră a fost înlocuită cu una din cărămidă (6) și acoperită cu tablă zincată așa cum se află și astăzi. Cu această ocazie i s-a schimbat hramul Bisericii în cinstea „Sf. . Mc. Dimitrie”. Biserica a mai suferit unele reparații de mici proporții în 1934, an în care sub păstoria preotului Vasile Popa a fost sfințită de către P.S. Episcop al Hușilor Nifon Criveanu. Din acest an până în 1939 mai este amintit un preot suplinitor pe numele de Serghie Gheorghe.

Anul 1939 a adus pentru această parohie primul paroh în persoana preotului Dimitriu Aurel, care prin voia lui Dumnezeu a desfășurat această activitate pastorală până în iulie 1976. În această perioadă, din îndemnul preotului paroh și cu contribuția enoriașilor a fost renovat acoperișul în 1952 și apoi s-au efectuat reparații interioare și exterioare în 1969, an în care a fost electrificată. Trecerea în neființă a preotului Dimitriu Aurel a adus pe lângă suferință și o perioadă în care s-au perindat alți doi preoți suplinitori, după cum urmează: P.C.Pr. Croitoru Gheorghe (din 1976 până în 1991, (decedat în 2004, n.n.) și P. C. Pr. Burlacu Cătălin din dec. 1991 până în aprilie 1998, iar de la această dată parohia „Sf. Dimitrie” are un nou paroh, care este și autorul prezentei. (Este vorba de P.C. Pr. Timofte Constantin. Din iulie 2004 parohia „Sf. Dimitrie” are cel de al treilea preot paroh în persoana P.C. Pr. Voroneanu Ovidiu Mihail, care păstorește și în prezent. Strădania părintelui paroh s-a materializat în refacerea acoperământului bisericii și în reparațiile exterioare. Împreună cu enoriașii se străduiește să realizeze pictura în interior. n.n.)

Datorită neajunsurilor materiale și financiare biserica nu a avut niciodată pictură. Cel mai impresionant lucru din Sfântul lăcaș este catapeteasma sculptată în lemn de tei, donată de Biserica „Sf. Sava” din Iași care pare că are o vechime mult mai mare decât Biserica, numai că pictura a fost refăcută în jurul anului 1900. Tot din acel timp datează și cele două policandre aflate unul în naos și celălalt în pronaos (1904).

Mobilierul, alături de alte icoane existente în Biserică sunt din perioada renovării din 1925. Cele mai vechi obiecte de cult ce sunt cunoscute cu exactitate sunt trei sfeșnice din bronz ce au inscripționate anul 1862 și toate cărțile de cult scrise în limba slavonă sau cu litere chirilice, datând de la zidirea Bisericii. Deși Biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie” nu deține obiecte de cult de valoare, totuși, prin configurația ei, ea rămâne o valoare pentru această zonă, ținând cont de forma și dimensiunile ei.

Note:

1. Această mărturie se bazează pe inscripția ce se află săpată în marmura așezată deasupra ușilor de la intrarea în pronaos;

2. Scurtul istoric al Bisericii întocmit de P.C.Pr. paroh Dimitriu A. Din dosarul nr. 5 din anul 1967, arhiva Bisericii;

3. August 1864, „Legea rurală” a lui Al.I. Cuza;

4. Primul preot pomenit în Biserică;

5. Pisania așezată deasupra ușilor de la intrarea în pronaos;;

6. Cărămida se spune că ar fi fost luată de la grajdul uni boier.

Rev. „Movila lui Faur”, nr7, 2006, Șcheia, pag.13.

MOVILA LUI FAUR

Movila de pământ ce se află în partea nord-estică a satului Șcheia, deasupra satului Căuești, constituie unul dintre reperele istorice ale acestor locuri. Numele său își trage esența din istorie și legendă ca mai toată toponimia locală.

Această ridicătură de pământ nu este naturală ci a fost înălțată de oamenii acestor locuri” cu sudoare , oftat și zdrobire de oase” într-un scop bine definit. Acesta era locul de strajă și de priveghere de unde se semnalizau primejdiile — nu puține în vremurile trecute — ce se abăteau asupra satelor din împrejurimi.

Așa cum se întâmplă des, prin tradiție, legenda spune că înălțarea acestei movile ar fi avut loc în timpul domniei lui Ștefan cel Mare. Dar se știe că Ștefan s-a preocupat în timpul domniei sale de întărirea cetăților de la hotarele Moldovei, ori aceste movile ce au o anumită corespondență în interior, ca niște străjeri ce preiau mesajele, existau de mult mai înainte. Se crede că ar fi de vîrsta moldovenilor, deci de la întemeierea Moldovei.

Se pare că numele său se trage de la un anume Faur, care a dat și numele unui vechi sat dispărut prin secolul al XVI-lea, Faurii, sat ce ființa probabil prin secolele XII-XV în partea de nord a satului Căuești. Numele de Faurii sau în unele documente Făorei ar însemna ceata, gloata, neamul, oamenii lui Faur și , probabil , și toponimia locului, Movila lui Faur.

Având în vedere că strămutarea, părăsirea, dispariția satelor era un fenomen obișnuit prin secolele XIII — XVI ca urmare a condițiilor nesigure de trai din cauza deselor năvăliri a podghiazurilor de prădători acest sat a împărtășit aceeași soartă cu a altor sate dispărute sau mutate. Numele acestui reper strategic s-a transmis și a rămas până astăzi. Că a existat satul cu numele Faurii în acea zonă sunt dovezi și mărturii (vezi “Monografia comunei Șcheia „de I. Florea, 1987, „ Repertoriul arheologic al județului Iași”, vol. II, 1985 de V. Chirica și M. Tanasachi).

Mărturiile unor bătrâni ai satului (V. Haulică, I. Vieru, V. Florea) probează faptul că această movilă era mult mai mare și mai înaltă, însă în repetate rânduri s-a scos piatră din ea (după primul război mondial, în timpul celui de-al doilea război mondial, după aceea, etc.) și s-a amenajat șoseaua Scânteia — Vaslui.

De soarta acestui monument istoric s-a preocupat învățătorul Nicolae Bălăuță prin anii 1912 — 1918. El înainta un memoriu prefecturii Vaslui privind preocuparea pentru conservarea Movilei lui Faur, căreia îi acorda o însemnătate aparte.

„ Fiind informat de către primarul comunei că din movila situată în partea cea mai înaltă a dealului de la nord-estul satului Șcheia s-au început de câțva timp lucrări de scoaterea pietrei și cum se crede că acea movilă are o însemnătate istorică, rog binevoii a interveni pentru a veni cineva din comisiunea pentru studierea monumentelor istorice să facă constatări.

În cele ce urmează dau câteva lămuriri despre această movilă.

Movila nu pare a fi naturală, iar așezarea ei pare a fi alesă de mintea unui om căci de pe ea se vede foarte bine Iașul, mai multe movile pe diferite dealuri spre răsărit și sud, iar spre apus se vede movila de pe dealul Alexeștilor din comuna Borăști (azi ,

satul Cuza-Vodă, comuna Ipatele, n.n.) și locul numit „Cetatea” de la nord-estul comunei Dagâța județul Roman (azi județul Iași), unde a existat până în timpul din urmă o bisericuță ce se spune că este din timpul lui Ștefan cel Mare.

Se știe din istorie că aceste movili presărate pe diferite dealuri serveau în timpurile vechi pentru semnale de alarmă, aprinzându-se pe ele focuri care vesteau până la curtea domnească că a intrat dușmanul în țară. Apoi faptul că aici în comună există o biserică veche și o altă movilă numită „Siliștrăria” ne face să credem și mai mult că și movila ce azi se strică prin scoaterea pietrei din ea, ar avea oarecare legătură cu istoria. Cronicile povestesc că în timpul invaziei lui Timuș, domnul țării, Vasile Lupu, fiind surprins, s-a refugiat cu întreaga curte în codrii Căpoteștilor unde și-a făcut casă și o biserică. Acei codri ai Căpoteștilor nu au fost în altă parte decât pe locurile pe unde astăzi este satul Șcheia, căci astăzi o cătună a satului poartă denumirea de Căpotești, iar mai spre nord-estul satului există o limbă de pădure ce se numește pădurea „Căpotești”.

Locul unde a fost făcută acea casă de Vasile Lupu nu se cunoaște astăzi, dar biserica s-a păstrat până în zilele noastre și se află pe coasta de vest a dealului pe care se află movila. Chiar domnul profesor Nicolae Iorga când a fost prin acest sat pentru studierea monumentelor istorice a spus că biserica este de pe timpul lui Vasile Lupu, iar despre movila ce se numește „Siliștrăria” a spus că poartă acest nume pentru că de acolo în timpul domniilor vechi se scotea „siliștra” necesară la facerea prafului de pușcă.

Movila din care se scoate astăzi piatră nu a văzut-o domnul profesor Iorga și nimeni nu a cerut lămuriri domnului profesor despre această movilă.”

***

Pornind de la realitatea geografică, toponimia locală și cea istorică __ existența ctitoriei lui Vasile Lupu __ existența movilei și corespondența ei cu alte două, cea din Bârnova și cealaltă din pădurea de la Frenciuși sau dealul Crăcănata, scriitorul Constantin Nonea înserează o dramatică poveste de dragoste ce a intrat în legendă și care explică toponimia locului așa cum mai toate denumirile geografice au legendele lor.

„Movila lui Faur” este o povestire istorică numai ca pretext, acțiunea situându-se în veacul lui Vodă Lupu doar pentru respectarea legendei. Aceste movile nu erau „ridicate de cutremur, la întâmplare ci au fost ridicate cu sudoare, ofițat și zdrobire de oase de băștinașii acelor meleaguri” , care își apărau vatra și avutul de nesațiul năvălitorilor prădalnici. Vârsta lor „ era la fel cu vârsta moldovenilor”, așa că pe vremea lui Vasile Lupu movila era acoperită cu iarbă deasă ca peria, „ștergându-se astfel orice urmă de mână omenească, încât părea crescută din coama dealului”.

La această movilă străjerii făceau de pază cu schimbul, câte doi pe o zi și o noapte, nu oșteni tocmiți, ci gospodari ce își aveau așezările chiar sub coama dealului.

Rarița, tânăra nevastă a lui Neculai Faur , un gospodar destoinic și curajos, este o femeie aprigă și cu simțurile mult mai ascuțite decât ale bărbaților și vrea să facă de pază pe movilă alături de soțul ei. De aceea va merge la sfatul de taină alături de Neculai și îl va lămuri pe „cămăraș” să cugete că „poate a venit vremea ca și femeile să lupte împotriva dușmanilor” alături de bărbați. Cămărașul are grijă să spună oamenilor chemați la sfat că podgheazurile tătarăști treceau hotarele Moldovei și jefuiau satele cu

slobozenia dată de cazacii supărați pe Domnul Vasile Lupu care refuza să ia de ginere pe hatmanul lor. Deja cu apariția unor fețe boierești prin codrii Căpoteștilor se zvonește că și Măria-Sa ar fi fugit din Iași și s-ar fi ascuns pe undeva în inima codrilor de teamă să nu fie prins de cazaci.

La început lumea satului comentează diferit hotărârea Rariței de a face de strajă pe movilă, însă după un timp s-a împăcat cu gândul acesta, rămânând doar soacră-sa care "încă nu o avea la inimă."

În timp ce Neculai Faur se afla în sat după merinde, mai ales niște pește pentru Rarița „care era în poște”, la movilă s-au arătat niște tătari „mărunți la trup, uscați la față, mai mult spâni și cu cozi pe spate” care țineau în mâini un fel de unealtă "scurtă și încovoiată" ce strălucea în lumina soarelui.

Rarița înțelese primejdia, aprinse stogul de fân uscat dând semnalul pentru săteni, „stupi în palme”, apucă zdravăn ghioaga de coadă așteptând apropierea vrăjmașului. Cu o lovitură trânti la pământ pe primul, dar e repede copleșită de numărul atacatorilor și se aruncă în flăcări, mistuindu-se în timp ce sătenii alergau spre movilă înarmați cu „fel de fel de multe furci, topoare, coase.”

După ce, fără prohodire, fără bocete și dangăte de clopot trupul ars al Rariței este îngropat lângă bordei, Neculai face jurământ să nu mai coboare în sat ci să rămână străjer pe movilă lângă mormânt.

După mulți ani, întâmplarea face ca un călugăr să facă popas la șipotul de lângă movilă și să povestească lui Neculai cum că un om din partea locului își mărturisise păcatul trădării și al crimei ce avusese loc pe movilă. Neculai înțelege că acesta este prietenul său din tinerețe, Grigore Ursu, cel care aținuse multă vreme calea Rariței și care acum trăia cam rupt de lume. În mintea lui Neculai încolțește gândul răzbunării.

Reușește să-l lămurească pe Grigore să facă și el de pază la movilă și într-o noapte, Neculai va aprinde stogul, semn al primejdiei, spunându-i lui Grigore că „vin tătarii pe care i-ai trimis tu, nemernicule!” Neculai îl va lovi cu sete, după care, luându-l în spate, îl va arunca „ca pe un sac umplut cu codină” în flăcări, izbăvindu-l de păcatul trădării, păcat de izbăvirea căruia Grigore nu fusese în stare. Neculai va explica sătenilor că astfel a scăpat satul de o mare primejdie pentru totdeauna. Obștea înțelege și aprobă gestul lui Neculai, iar acesta va hotărî să rămână străjer pe movilă până va închide ochii.

Ploile și vânturile „nu de ani, ci de veacuri au măcinat din trupul movilei și mogâldeța de pământ sub care se odihnesc Neculai Faur și cu Rarița lui a dispărut”. A rămas de atunci să dăinuie peste veacuri numele lui Faur, așa cum numele tuturor eroilor au intrat în legendă.

MONUMENTELE NOASTRE

Comuna Șcheia, ca oricare localitate românească aflată în spațiul ființării noastre de milenii ,și-a adus jertfa de sânge pentru apărarea ființei noastre naționale, a hotarelor străbune, pentru cucerirea neatârării, a libertății sau pentru împlinirea unor visuri de veacuri. Mărturie stau numele celor "plecați din câmp, de-acasă, de la plug" să-și îplinească sfânta datorie, dar care n-au mai apucat să se bucure de victorii. Numele lor a intrat în istorie, iar cei dragi , rămași acasă,i-au pomenit și-i pomenesc în diferite feluri,cu diferite prilejuri.

Obștea a ținut dintotdeauna să-și preamărească eroii, să-i învăluie în cea aureolă a martirilor, să se mândrească de faptele lor de arme și drept recunoștință să-i păstreze vii în amintirea generațiilor.

Nimic mai frumos, mai pios și mai plin de recunoștință decât a înscrie în piatra locului, așa cum ne pricepem noi, numele celor trecuți „ dincolo” înainte de vreme, căzuți la datorie.

Ce poate fi mai înălțător și cu rădăcini mai adânci decât peregrinarea noastră, a urmașilor, pe aleea străjuită de o parte de monumentul bunicilor și străbunicilor noștri care au căzut pentru neatârarea și pentru întregirea neamului căpătând dreptul, poate singurul drept, de a le fi dăltuite numele în piatră și neuitare, iar de cealaltă parte, străjuită de monumentul părinților și bunicilor noștri care și-au presărat oasele de la Volga până în Pădurea Vieneză pentru a-și păstra moștenirea?

Ce poate fi mai emoționant decât să zăbovim un pic, uitând de grijile și micile vanități spre a descifra din ascuțișul dălții numele, atîta doar! numele bunicilor și părinților noștri?

Așezarea acestor modeste monumente în curtea bisericilor ,pentru noi urmașii ce trăim și ne clădim așezămintele pe umerii acelor cărora le-a rămas doar numele, încearcă să arate străbunilor că sunt în mijlocul nostru, la bine și la rău.Printre ei vom trece veseli cu alaiurile de nuntă și tot printre ei ne vom purta durerea despărțirii. Acestea sunt semnele că nu i-am uitat și că le simțim prezența în adâncul sufletelor noastre și în amintirea noastră; acesta-i dialogul nostru purtat cu ei.

Credem că acestea au fost gândurile celor care au inițiat și au contribuit efectiv la înălțarea monumentelor eroilor din Șcheia.

Primul monument ridicat în curtea Bisericii" Sf. Dimitrie", lucrat de un meșter de renume al satului, V.T. Raveica, impresionează prin grandoare,măreție, suplețe și eleganță. Oricine îl admiră poate astăzi desluși cu ușurință numele celor căzuți în primul război. Cel de al doilea monument înălțat în fața Bisericii „Sf. Gheorghe" în 1937 impresionează prin suplețe și eleganță, însă cu toate că poartă inscripția : " Eroilor căzuți în războiul 1916 __ 1919, Pro patria pro lege, enoriașii Parohiei Șcheia Vaslui recunoscători", pe nici una din laturile sale nu este înscris nici un nume de-al celor ce și-au jertfit supremul dar, ci, mirare, doar numele a 55 de contribuabili. Noi , cei de azi , de unde să-i știm? Pe cine să slăvim? Ce să slăvim? Formula înscrisă pe fațadă sau vanitatea contribuabililor? Cine dialoghează cu eternitatea?

Cel de-al treilea , făcut în anul 1999 de Prmăria Șcheia este cel mai slab realizat din toate punctele de vedere și se pare și cel mai scump! Acesta nu mai păstrează nici un

echilibru, nici o proporție, e făcut la normă sau în acord global; înscrierile sunt făcute stângaci (ca să nu spunem analfabetic!),pare că-i făcut din sărăcie, și culmea, ne intră piatra-n ochi! Însă are pretenția să păstreze memoria numelor celor peste 90 de eroi. Să nu uităm că sunt zeci și sute de monumente pe care meșterii acestor locuri au dăltuit numele unor „robi ce odihnesc” după ce s-au întors de la sapă, de la secere, de la coasă și sunt mult mai bine realizate decât cel destinat amintirii, recunoștinței pentru cei căzuți la datoria sfântă.

Poate că a sosit vremea ca să se realizeze un monument care să reprezinte personalitatea comunei actuale și a generațiilor de acum și nu vanitatea unui conducător vremelnic. Asta nu împiedică însă pe factorii responsabili să înnoade tradițiile de cinstire a celor dispăruți pentru aceste cauze înălțătoare. Asta să nu ne împiedice pe noi, cei de azi, să le dăm onorul și să arătăm celor ce vor veni după noi faptele lor patriotice. De aceea nu vom vărsa doar lacrimi pe mormintele eroilor noștri, ci îi vom slăvi prin cântec, astfel ca faima numelui lor să treacă în legendă.

De ce nu sunt mai mulți care să gândească și să acționeze pentru aceasta? Nu mai are cine lua locul celor care nu mai sunt sau nu mai pot?

Rev. „Movila lui Faur”, nr. 2. 2005, Șcheia, pag. 16.

EROII DIN ȘCHEIA CĂZUȚI ÎN CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

1. Ababei A. Grigore sublocotenent
2. Dulceanu N. Costică „
3. Chirica I. Costică sergent
4. Dulceanu P. Jorj „
5. Pricop Grigore „
6. Rotundu Grigore „
7. Călugărici Gh. Costache caporal
8. Ilașcu I. Mihai „
9. Ababei Gh. Alecu soldat
10. Acatrinei V. Dumitru „
11. Amariei Gr. Costache
12. Bahrin C. Mihai
13. Băbuță D. Nicolae
14. Băcu Iordache
15. Bârlădeanu D. Constantin
16. Bolea Gh. Gheorghe
17. Boureanu D. Vasile
18. Boureanu D. Mihai
19. Budu Gh. Dumitru
20. Canțur Gh. Ioan
21. Ciuruc Constantin
22. Chirica Costache
23. Cocea V. Toader
24. Cozmiuc Gh. Constantin
25. Croitoru T. Eugen
26. Damaschin I. Gheorghe
27. Damaschin I. Neculai
28. Doloi D. Vasile
29. Doloi D. Dumitru
30. Donea N. Constantin
31. Donea Dumitru
32. Donea V. Ioan
33. Doroșincă I. Grigore
34. Dulceanu P. Mihai
35. Filip C. Costică
36. Filip Constantin
37. Florea N. Costică
38. Florea Gr. Mihai
39. Frunză P. Costică
40. Frunză Gh. Costache soldat
41. Frunză I. Dumitru „
42. Frunză T. Vasile
43. Grigoraș C. Vasile
44. Grigoraș C. Gheorghe
45. Hriscu C. Gheorghe
46. Iordache C. Dumitru
47. Lefter Dumitru
48. Adjudeanu Leon
49. Lungu Gh. Mihai
50. Mihăilescu Lică
51. Nastasă Gh. Grigore
52. Nastasă Gh. Mihai
53. Nastasă I. Neculai
54. Niță Al. Aurel
55. Niță C. Gheorghe
56. Niță C. Vasile
57. Niță N. Gheorghe
58. Panaite A. Costache
59. Panaite A. Grigore
60. Panaite D. Cezar
61. Plăieșu M. Neculai
62. Păduraru Gh. Pavel
63. Pricop Grigore
64. Pricop Mihai
65. Pricop Ioan
66. Raveica T. Costică
67. Roman N. Gheorghe
68. Rotaru I. Ioan
69. Rotundu Gh. Ilie
70. Rotundu Gr. Dumitru
71. Rusu V. Emil
72. Rusu V. Vasile
73. Sasovanu Neculai
74. Savin T. Gheorghe
75. Scânteianu S. Costache
76. Scânteianu I. Vasile
77. Sopenaru V. Costache
78. Sopenaru C. Costache

79. State Gh. Ștefan
80. Titilică C. Neculai
81. Todescu N. Ion
82. Tudose Gh. Costache
83. Tudose Gr. Costache
84. Vasiliu C. Gheorghe
85. Vasiliu I. Neculai

86. Vieru Gh. Gheorghe
87. Vieru Gh. D. Costică
88. Vieru Gh. V. Costică
89. Vrabie I. Costică
90. Vrabie I. Dumitru
91. Zamfirache Vasile
92. Zbângu Ioan

Rev. „ Movila lui Faur” nr. 2, 2005, Șcheia, pag.13.

PIATRA DE ȘCHEIA

Existență în cantități mari, piatra a dus la dezvoltarea comunei, iar măiestria pietrarilor de aici a trecut de mult peste hotarele Moldovei.

Piatra extrasă din carierele comunei Șcheia a servit la construirea unor importante monumente ale arhitecturii feudale. Despre aceasta vorbesc zidurile înegrite ale Bisericii Trei Ierarhi din Iași, ctitoria lui Vasile Lupu, monumentul Leilor din grădina Copou a Iașului a cărui obelisc este un bloc de piatră de Șcheia înalt de 1,68 m construit în 1841, apoi lucrările executate la clădirile Universității Al. I. Cuza și Mitropoliei din Iași, pietrele funerare ale cimitirului evreiesc sau din alte cimitire ale Iașului și ale altor localități rurale. Nu este lipsit de interes să amintim că pentru reconstruirea turnului din mijloc al Bisericii Sf. Spiridon din Iași, cu cele două frontoane s-au folosit piatra și stejarul de la Șcheia.

Sculptura în piatră cuprinde suficiente opere ce stau cu egale drepturi alături de alte realizări ale artiștilor populari. Ea a fost și continuă să fie și în zilele noastre ocupația de bază a unor locuitori. Maiștri pietrari ai dălții și cioplitului au răspândit o sculptură legată de viața de toate zilele sub forma stâlpilor de piatră și de gard, colaci pentru fântâni, mese în aer liber, socluri de case, monumente funerare, care țin de arta aplicată, cu struguri, flori, rozete, animale, păsări, forme geometrice. Paralel cu acestea se dezvoltă o artă cu caracter religios constând în monumente funerare, stele, lespezi, cruci sau monumente comemorative.

Cioplitul pietrei nu este o îndeletnicire nouă. Ea își are rădăcinile în epoca feudală și s-a dezvoltat în apropierea vechilor centre economice, culturale și religioase cum a fost Iașul.

În comuna Șcheia se obișnuiește ca în fața scărilor de la intrarea în locuințe să se așeze stâlpi având la baza superioară capete rotunjite ce par asemenea stâlpilor de gard sau de porți din piatră sau din lemn. În mijlocul volumului rotunjit apare rozeta cu șase petale. Dragostea și preocuparea pentru ornament este mare căci la soclul caselor fiecare piatră are în centru câte o rozetă cu șase petale, care s-ar putea să nu fie decât niște semne târzii ale unor semnificații pierdute, ale unor idei străvechi. Stâlpii de poartă și de gard sunt cele mai reprezentative elemente arhitectonice realizate de maiștri pietrari locali dintr-o gresie destul de rezistentă la cioplit. Cea mai mare parte a acestor stâlpi sunt lucrați asemeni stâlpilor din lemn, rotunjiți la partea superioară, imitând silueta umană. Seara aceștia dau impresia că în poartă se află cineva, că două persoane apropiate poartă o discuție intimă. Și aici rozeta cu șase petale apare pe fața volumului rotund, uneori simplă, alteori însoțită de ornamente ce se prelungesc pe marginea stâlpului până la pământ. Pe partea rotundă a stâlpilor de poartă apare și inițiala proprietarului, anul confecționării, ca un dialog cu eternitatea.

În sculpturile de Șcheia apar des simboluri ale naturii preluate din balada Miorița sau din motive biblice. Un creator anonim, în anul 1869 a cioplit în relief scena păcatului original pe care-l explică în litere chirilice: "Greșala lui Adam". Perechea biblică apare în pomul vieții pe trunchiul căruia stă încolăcit șarpele cu un măr pe care i-l dă Evei, iar aceasta, prin mâna pe care o ține întinsă sugerează că îl acceptă. Personajele sculptate amintesc de portul oamenilor din acele timpuri. Adam, ca orice țăran, poartă opinci cu nojițe, cămașă până mai sus de genunchi, e încins cu brâu.

Pe alte monumente funerare apar deseori flori, păsări, pomi rozete, soarele și luna, figuri de îngeri, etc. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea personajele biblice sunt înlocuite treptat cu motive florale, iar sculptura populară religioasă scade ca valoare artistică.

O veche tradiție care se mai păstrează și în zilele noastre este masa de piatră pentru altare sau pentru gospodăriile țărănești.

Prelucrarea și cioplitul pietrei la noi este o tradiție de sute de ani, transmisă de generații de meșteri pietrari ale căror lucrări mai rezistă și astăzi: Leonte, Nistor, V.T. Raveica, Gr. Slabu, Gh. Raveica, D. Slabu, Gh. Slabu, I. Vrabie și alții.

Rev. „Movila lui Faur”, nr. 7, 2006, Șcheia, pag 37.

